

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЗУЙ ЄВГЕН ОЛЕКСІЙОВИЧ

УДК 614:355.687:316.422](477)

ДИСЕРТАЦІЯ

НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МОДЕЛІ ОЦІНКИ СПРОМОЖНОСТЕЙ
МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ

Спеціальність: 222 Медицина (спеціалізація 14.02.03 – «Соціальна медицина»)

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Є.О.Зуй

Науковий керівник – Бадюк Михайло Іванович,
заслужений працівник охорони здоров'я України,
лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки,
лауреат Державної премії України в галузі освіти,
доктор медичних наук, професор

Київ - 2021

АНОТАЦІЯ

Зуй Є.О. Наукове обґрунтування моделі оцінки спроможностей медичних підрозділів Збройних Сил України в умовах оборонної реформи. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 14.02.03 «Соціальна медицина». – Українська військово-медична академія Міністерства оборони України, Київ, 2021.

Дисертація присвячена вирішенню актуального наукового завдання щодо підвищення ефективності оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України в умовах оборонної реформи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше в Україні одержано відомості про вагові коефіцієнти чинників, що впливають на якість оцінювання і рівні спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України; удосконалено методи оцінювання спроможностей, обґрунтовано та розроблено математичний апарат оцінювання елементів моделі спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи; науково обґрунтовано функціонально-організаційну модель оцінювання спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи; набула подальшого розвитку методологія оцінювання спроможностей медичних підрозділів військових частин тактичного рівня Сухопутних військ Збройних Сил України.

Теоретичне значення роботи полягає у доповненні і розвитку теорії соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я в частині процесу планування медичного забезпечення на основі спроможностей у ЗС України.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що вони стали підґрунтям для застосування кількісних показників та критеріїв модульного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України в умовах оборонної реформи.

Впровадження результатів дослідження здійснено на відомчому рівні при підготовці методичних рекомендацій «Методика оцінювання спроможностей медичних підрозділів Збройних Сил України» та при виконанні науково-дослідної роботи «Обґрунтування шляхів досягнення необхідних спроможностей у сфері медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах сучасного безпекового середовища та завдань оборони», шифр «Оцінка».

Наукові результати дисертації отримані на основі застосування специфічних методів досліджень соціальної медицини, зокрема: системного підходу та системного аналізу – для проведення кількісного та якісного аналізу впливу чинників на рівень набуття спроможностей медичними підрозділами та обґрунтування методичних підходів щодо кількісного модульного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України; бібліографічного – для проведення аналізу вітчизняних і закордонних джерел інформації щодо оборонного планування на основі спроможностей Сил оборони України та держав-членів НАТО в сучасних умовах; соціологічного – для дослідження рівня знань та сформованості навиків з тактичної медицини у медичного персоналу медичних підрозділів та військовослужбовців, морально-психологічного стану особового складу, рівня сформованості лідерських якостей та авторитету, санітарних втрат військ в умовах АТО/ООС та збройних конфліктів другої половини ХХ – початку ХХІ ст. ст.; медико-статистичного – для збору, обробки та аналізу отриманої під час дослідження статистичної інформації; концептуального моделювання – для розробки та обґрунтування функціонально-організаційної моделі оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України та методології кількісного модульного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України; методу експертних оцінок – для оцінки актуальності та ефективності запропонованих методологічних підходів щодо кількісного модульного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України.

Наукові результати дисертації отримані також за умов використання репрезентативних матеріалів: зокрема вивчено рівні знань військовослужбовців

медичних підрозділів та основних підрозділів військових частин А****, А**** та А**** Сухопутних військ ЗС України в яких було експериментально апробовано методологію кількісного модульного оцінювання спроможностей медичних підрозділів; вивчено рівень лідерських якостей та авторитету командирів медичних підрозділів зазначених військових частин; визначено рівень морально-психологічного стану військовослужбовців в означених медичних підрозділах. Джерелом інформації слугували анкети затверджені наказами МО України, ГШ ЗС України та розроблені автором.

Комплексним дослідженням стану системи медичного забезпечення та оборонного планування встановлена відсутність на сучасному етапі методологічних підходів до оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України, що обумовило необхідність наукового обґрунтування і розробки методології оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України в умовах оборонної реформи, впровадження якої довело її ефективність.

Виявлено, що на досягнення спроможностей та їх успішну реалізацію медичними підрозділами збройних сил впливає низка чинників: зовнішніх - характер воєнних дій, форми і способи застосування в них бойових та медичних підрозділів; імовірний рівень та характеристика санітарних втрат; призначення, завдання та організаційно-штатна структура військової частини та її медичних підрозділів; вимоги та обмеження нормативної бази, що регламентує медичне забезпечення; укомплектованість особовим складом основних підрозділів; якість підготовки військовослужбовців основних підрозділів; географічні, метеорологічні, санітарно-гігієнічні, суспільно-політичні та інші умови зовнішнього середовища у районі виконання завдань; та часові обмеження; та внутрішніх - укомплектованість особовим складом; злагодженість та навченість особового складу медичного підрозділу; забезпеченість озброєнням і військовою технікою; забезпеченість запасами матеріальних засобів; якість програми підготовки особового складу основних підрозділів з тактичної медицини; методична підготовка керівників занять та забезпеченість заходів навчальною матеріально-технічною базою.

Доведено, що модульний принцип побудови системи медичного забезпечення сприяє підвищенню функціональних спроможностей медичних підрозділів та військово-медичних закладів на всіх рівнях медичного забезпечення, покращить сумісність медичних служб ЗС України та інших складових сил оборони між собою, а також з медичними службами збройних сил держав – членів НАТО. Тому оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України за модульним принципом є невід’ємною вимогою ефективного оборонного планування на основі спроможностей та досягнення сумісності з багатонаціональними підрозділами НАТО та ООН.

В основу розробленої, обґрунтованої та упровадженої методології кількісного модульного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України покладено дискретне оцінювання функціональних модулів медичного підрозділу за розробленими анкетами (контрольними листами) та стандартами підготовки (індивідуальні та колективні) медичних підрозділів ЗС України, що відповідають модулям. Вхідні параметри відповідають елементам формування спроможностей: «Доктринальна база», «Організація», «Лідерство», «Персонал», «Запаси», «Озброєння», «Навченість» та «Сумісність». Для кількісного розрахунку оцінки окремого модулю критеріальні показники нормуються.

Оцінка за спроможність є інтегральною сукупністю оцінок модулів спроможності виражена через середній зважений геометричний показник. Вихідними параметрами оцінювання є показник у діапазоні від 0 до 1, який інтерпретується за вербально-числовою шкалою Харрінгтона у загальноприйнятні оцінки НАТО: Спроможний, Обмежено спроможний, Не спроможний.

Впровадження методології модульного кількісного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України дає можливість отримувати інформацію щодо стану досягнення необхідного рівня спроможності медичним підрозділом, визначати ризики та недоліки за кожним елементом оцінювання та

шляхи їх підвищення. Покращення точності оцінювання дає можливість покращити набуття сумісності з підрозділами країн НАТО.

Ефективність упровадження запропонованої функціонально-організаційної моделі оцінювання спроможностей медичного забезпечення в умовах оборонної реформи надали 100,0 % експертів, які оцінили її актуальність (5,00 балів), відповідність поставленій меті ($4,87 \pm 0,4$ бали), узгодженість між собою елементів моделі ($4,07 \pm 0,44$ бали) та узгодженість етапів моделі ($3,87 \pm 0,72$ бали). Переважна більшість експертів вважають, що запропонована методологія дозволить: забезпечити більш високу ефективність оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України (100,0%); підвищить достовірність розрахунків спроможностей медичних підрозділів тактичного рівня ЗС України (100,0%); підвищити сумісність медичних підрозділів ЗС України з медичними підрозділами НАТО (100%); призведе до покращення рівня підготовки особового складу медичних підрозділів тактичного рівня ЗС України (86,7%).

Ключові слова: збройні сили, медичне забезпечення, медичні підрозділи, модуль, надзвичайні ситуації, функціонально-організаційна модель, оборонне планування, оцінювання спроможностей

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Бадюк М.І., Микита О.О., Зуй Є.О. Сучасні погляди на організацію та проведення оцінки спроможностей медичної служби Збройних Сил України. *Військова медицина України*. 2019. Том 19. С. 5-10.

2. Бадюк М.І., Жупан Б.Б., Зуй Є.О. Оцінка спроможностей системи медичного забезпечення за вимогами стандартів НАТО. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини/Current issues of social studies and history of medicine: Joint Ukrainian-Romanian scientific journal*. 2019. №2 (22). С. 88-92

3. Badiuk M., Zui Y., Mykyta O. Improving the Quantitative Evaluation Methodology of Medical Units Capabilities in the Armed Forces of Ukraine. *EC Emergency Medicine and Critical Care*. 2021. Vol.5. issue 3. P. 68-72.

4. Зуй Є.О. Методичний підхід до кількісного оцінювання спроможностей медичних підрозділів Збройних Сил України. *Український журнал військової медицини*. 2021. Том 2. №2. С. 14-22

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

5. Зуй Є.О., Жупан Б.Б., Хухлей В.О. Особливості організації роботи лікувально-профілактичних закладів Міністерства охорони здоров'я України в умовах надзвичайних ситуацій. Впровадження сучасних досягнень медичної науки у практику охорони здоров'я України: матеріали VIII Міжнародного медичного конгресу, м. Київ, 17 - 19 квітня 2019 року / Міжнародний Виставковий Центр, Київ, 2019. С. 78-79

6. Бадюк М.І., Зуй Є.О., Губар А.М. Сучасні погляди на організацію та оцінювання спроможностей медичної служби Збройних Сил України. Наукова конференція молодих вчених 27 - 28 квітня 2019 року: Тези доповідей. - УВМА, 2019, С. 16-17

7. Бадюк М.І., Зуй Є.О. Проблемні питання оборонного планування на основі спроможностей у системі медичного забезпечення Збройних Сил України. Наукова конференція «Академічні читання імені Володимира Паська» 10 жовтня 2019 року: Тези доповідей. - УВМА, 2019, С. 15-16

8. Калюжний І.Ю., Зуй Є.О. Оцінювання спроможностей медичних підрозділів в умовах оборонної реформи. III Науково-практична конференція з міжнародною участю «Академічні читання імені Володимира Паська» в рамках 29-ї Міжнародної медичної виставки «Public Health/Охорона здоров'я 2020» 7 - 9 жовтня 2020 року: Тези доповідей, УВМА, м. Київ, 2020, С. 91-92

9. Литвинко С.О., Губар А.М., Зуй Є.О. Фактори психологічного навантаження та їх вплив на рівень санітарних втрат особового складу військ в умовах збройних конфліктів. III Науково-практична конференція з міжнародною участю «Академічні читання імені Володимира Паська» в рамках 29-ї Міжнародної медичної виставки «Public Health/Охорона здоров'я 2020» 7 - 9 жовтня 2020 року: Тези доповідей, УВМА, м. Київ, 2020, С. 126

10. Бадюк М.І., Зуй Є.О. Модульний підхід в оцінюванні спроможностей медичних підрозділів ЗС України. Науково-практична конференція з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» 17 березня 2021 року: Тези доповідей, м. Київ, 2021, С. 32-33

11. Бадюк М.І., Зуй Є.О. Модульний підхід в багатокритеріальному оцінюванні спроможностей медичних підрозділів ЗС України. Науково-практична конференція молодих вчених Української військово-медичної академії «Актуальні аспекти військової охорони здоров'я – наукові досягнення молоді» 21 – 22 травня 2021 року: Тези доповідей, УВМА, м. Київ, 2021, С. 58-59

ABSTRACT

Zui Ye.O. Scientific substantiation of the model of assessing the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine in the context of defense reform. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of medical sciences (doctor of philosophy) on a specialty 14.02.03 "Social medicine". - Ukrainian Military Medical Academy of the Ministry of Defense of Ukraine, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the decision of the actual scientific task on increase of efficiency of an estimation of abilities of medical divisions of the Armed Forces of Ukraine in the conditions of defense reform.

The scientific novelty of the obtained results is that for the first time in Ukraine information on the weights of factors influencing the quality of assessment and the level of medical capabilities of the Armed Forces of Ukraine; improved methods of assessing capabilities, substantiated and developed a mathematical apparatus for assessing the elements of the model of medical capabilities of the Armed Forces of Ukraine in the context of defense reform; scientifically substantiated functional and organizational model of assessing the capabilities of medical support of the Armed Forces of Ukraine in the context of defense reform; The methodology for assessing the capabilities of medical units of the military units of the tactical level of the Land Forces of the Armed Forces of Ukraine has been further developed.

The theoretical significance of the work is to supplement and develop the theory of social medicine, organization and management of health care in the process of planning medical care based on capabilities in the Armed Forces of Ukraine. The practical significance of the research results is that they became the basis for the application of quantitative indicators and criteria for modular assessment of the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine in the context of defense reform.

Implementation of research results was carried out at the departmental level in the preparation of guidelines "Methods for assessing the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine" and in research work "Substantiation of ways to achieve

the necessary capabilities in the field of medical support of the Armed Forces of Ukraine" , code "Estimation".

The scientific results of the dissertation are obtained on the basis of specific research methods of social medicine, in particular: system approach and system analysis - for quantitative and qualitative analysis of the impact of factors on the level of capacity of medical units and substantiation of methodological approaches to quantitative modular assessment of medical units; bibliographic - to analyze domestic and foreign sources of information on defense planning based on the capabilities of the Defense Forces of Ukraine and NATO member states in modern conditions; sociological - to study the level of knowledge and skills of tactical medicine in medical personnel of medical units and servicemen, moral and psychological condition of personnel, level of leadership and authority, sanitary losses of troops in the ATO / OOS and armed conflicts of the second half of the XX - early XX XXI century. Art.; medical and statistical - for the collection, processing and analysis of statistical information obtained during the study; conceptual modeling - to develop and substantiate the functional and organizational model for assessing the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine and the methodology of quantitative modular assessment of the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine; method of expert assessments - to assess the relevance and effectiveness of the proposed methodological approaches to quantitative modular assessment of the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine.

The scientific results of the dissertation were also obtained under the conditions of using representative materials: in particular, the levels of knowledge of servicemen of medical units and main units of military units A1815, A2995 and A0932 of the Land Forces of the Armed Forces of Ukraine were studied. the level of leadership qualities and authority of commanders of medical units of these military units was studied; the level of moral and psychological condition of servicemen in the specified medical units is determined. The source of information was questionnaires approved by orders of the Ministry of Defense of Ukraine, the General Staff of the Armed Forces of Ukraine and developed by the author.

A comprehensive study of the state of the medical support and defense planning system found no methodological approaches to assessing the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine, which necessitated scientific substantiation and development of a methodology for assessing the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine in defense reform. It was revealed that the achievement of capabilities and their successful implementation by medical units of the armed forces is influenced by a number of factors: external - the nature of hostilities, forms and methods of use of combat and medical units in them; probable level and characteristics of sanitary losses; appointment, tasks and organizational and staffing structure of the military unit and its medical units; requirements and restrictions of the regulatory framework governing medical care; staffing of the main units; the quality of training of servicemen of the main units; geographical, meteorological, sanitary and hygienic, socio-political and other environmental conditions in the area of tasks; and time constraints; and internal - staffing; coherence and training of the personnel of the medical unit; provision of weapons and military equipment; availability of stocks of material resources; the quality of the training program for the personnel of the main units of tactical medicine; methodical training of lesson leaders and provision of activities with educational material and technical base.

It is proved that the modular principle of building a medical support system helps to increase the functional capabilities of medical units and military medical institutions at all levels of medical support, improve the compatibility of medical services of the Armed Forces of Ukraine and other defense forces with each other. NATO. Therefore, assessing the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine on a modular basis is an essential requirement for effective defense planning based on capabilities and achieving compatibility with multinational units of NATO and the UN.

The developed, substantiated and implemented methodology of quantitative modular assessment of capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine is based on discrete assessment of functional modules of the medical unit according to developed questionnaires (checklists) and training standards (individual and collective) of medical units. Input parameters correspond to the elements of capacity building:

"Doctrinal base", "Organization", "Leadership", "Personnel", "Stocks", "Weapons", "Learning" and "Compatibility". Criteria are normalized to quantify the assessment of a single module.

Capacity assessment is an integral set of assessments of capacity modules expressed in weighted geometric mean. The starting point for evaluation is an indicator in the range from 0 to 1, which is interpreted on the Harrington verbal-numerical scale in NATO's generally accepted assessments: Able, Limited, Unable.

The introduction of the methodology of modular quantitative assessment of the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine provides information on the state of achieving the required level of capacity of medical units, identify risks and shortcomings for each element of assessment and ways to improve them. Improving the accuracy of the assessment makes it possible to improve interoperability with NATO units.

The effectiveness of the proposed functional and organizational model for assessing the capabilities of medical care in defense reform was provided by 100.0% of experts, who assessed its relevance (5.00 points), compliance with the goal (4.87 ± 0.4 points), consistency with each other model elements (4.07 ± 0.44 points) and consistency of model stages (3.87 ± 0.72 points). The vast majority of experts believe that the proposed methodology will: ensure higher efficiency of assessing the capabilities of medical units of the Armed Forces of Ukraine (100.0%); increase the reliability of calculations of the capabilities of medical units of the tactical level of the Armed Forces of Ukraine (100.0%); increase the compatibility of medical units of the Armed Forces of Ukraine with NATO medical units (100%); will lead to an improvement in the level of training of personnel of medical units of the tactical level of the Armed Forces of Ukraine (86.7%).

Keywords: armed forces, medical support, medical units, module, emergencies, functional and organizational model, defense planning, capability assessment

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	16
ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1 КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ З ОЦІНЮВАННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ ВІЙСЬКОВИХ МЕДИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ	24
1.1 Аналіз зарубіжного досвіду щодо оборонного планування збройних сил	24
1.2 Міжнародний досвід з оборонного планування збройних сил на основі спроможностей та спроможностей медичного забезпечення	29
1.3 Сучасний стан оборонного планування на основі спроможностей в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України	36
Висновки до розділу 1	47
РОЗДІЛ 2 ПРОГРАМА, МАТЕРІАЛИ, ОБСЯГИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	49
Висновки до розділу 2	62
РОЗДІЛ 3 СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ОЦІНЮВАННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ МЕДИЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ	64
3.1 Оцінка якості методичного апарату оцінювання спроможностей медичних підрозділів Збройних Сил України в умовах оборонної реформи	64
3.2 Аналіз основних чинників середовища, що впливають на спроможності медичних підрозділів Збройних Сил України	71
Висновки до розділу 3	94

РОЗДІЛ 4	ОБГРУНТУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕТОДОЛОГІЇ	97
	ОЦІНЮВАННЯ СПРОМОЖНОСТЕЙ МЕДИЧНИХ	
	ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ	
	ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ	
4.1	Обґрунтування алгоритму оцінювання спроможностей	97
	медичних підрозділів за модульним принципом	
4.2	Формування інтегральних показників кількісного оцінювання	108
	спроможностей медичних підрозділів	
4.3	Вплив чинників середовища на спроможності медичних	115
	підрозділів Збройних Сил України за даними методу	
	експертних оцінок	
	Висновки до розділу 4	120
РОЗДІЛ 5	ОБГРУНТУВАННЯ ТА РОЗРОБКА ФУНКЦІОНАЛЬНО-	122
	ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ	
	СПРОМОЖНОСТЕЙ МЕДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
	ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ОБОРОННОЇ	
	РЕФОРМИ ТА ОЦІНКА ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ	
5.1	Розробка методики модульного оцінювання спроможностей	122
	медичних підрозділів Збройних Сил України в умовах	
	оборонної реформи на основі базових елементів	
	спроможностей	
5.2	Обґрунтування функціонально-організаційної моделі	138
	оцінювання спроможностей медичного забезпечення Збройних	
	Сил України в умовах оборонної реформи	
5.3	Оцінка ефективності впровадження функціонально-	153
	організаційної моделі оцінювання спроможностей медичного	
	забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної	
	реформи	
	Висновки до розділу 5	156
ВИСНОВКИ		158

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	161
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	163
ДОДАТКИ	186
СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ	207

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГШ	–	Генеральний штаб
ЗС	–	збройні сили
МО	–	міністерство оборони
ОВТ	–	озброєння і військова техніка
ОВУ	–	органи військового управління
ОО	–	оборонний огляд
ОП	–	оборонне планування
ОПОС	–	оборонне планування на основі спроможностей
ОС	–	оцінювання спроможностей
ПОС	–	планування на основі спроможностей
РГзОС	–	робоча група з оцінювання спроможностей
СОБ	–	Стратегічний оборонний бюлетень
СТІ	–	стандарт індивідуальної підготовки
СТК	–	стандарт колективної підготовки
СТП	–	стандарт підготовки
ФГС	–	функціональні групи спроможностей
DPPC	–	Defence Policy and Planning Committee (Комітет оборонної політики та планування)
EVOs	–	Evaluation Objectives (цілі оцінювання)
JCA	–	Joint Capability Areas (сфери спроможностей)
JCIDS	–	Joint Capabilities Integration and Development System (система інтеграції та розвитку спроможностей)
NAC	–	North Atlantic Council (Північноатлантична Рада НАТО)
NDPP	–	NATO Defence Planning Process (процес оборонного планування НАТО)
ET	–	Evaluation teams (група експертів оцінювання спроможностей)

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Стратегічним оборонним бюлетенем України визначено мету проведення оборонної реформи в Україні. Набуття та підтримання силами оборони необхідного рівня бойової готовності та оборонних спроможностей, ефективного реагування на воєнні загрози і воєнно-політичні виклики національній безпеці, підвищення рівня оперативної сумісності ЗС України з усіма складовими сил оборони та військовими підрозділами збройних сил країн НАТО до виконання спільних завдань у міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки є актуальними і найбільш важливими стратегічними завданнями оборонної реформи в Україні.

Важливим елементом оборонної реформи є розробка та упровадження підходів, методик, моделей оборонного планування на основі спроможностей [134, 168], у тому числі із застосуванням найбільш ефективних стандартів НАТО [63-71]. На думку багатьох дослідників [150, 152], розробка та упровадження у ЗС України сучасної методології оборонного планування на основі спроможностей та застосування систем управління вимогами щодо розвитку спроможностей в органах управління дозволить досягти мету оборонної реформи, запровадити ефективні алгоритми планування та управління ресурсами в секторі оборони з використанням сучасних євроатлантичних підходів.

Упродовж останніх років керівництво МО України та ЗС України приділяє значну увагу розвитку питань планування на основі спроможностей. Розроблено і прийнято до виконання низку базових нормативних та керівних документів щодо впровадження новітніх підходів щодо оцінювання спроможностей військ [188, 182, 181, 185, 189, 180, 140, 156, 144, 176, 131, 184, 186, 179, 157]. Проте, з окремих напрямків діяльності військового відомства, зокрема щодо особливостей функціонування системи медичного забезпечення, наукові дослідження не проводились, а нормативні або керівні документи відсутні.

У той же час автори [110, 119] підкреслюють деякі розбіжності між запровадженими методиками оцінювання спроможностей військ (сил) ЗС України та офіційними методиками НАТО, зокрема щодо визначення окремих кількісних і якісних характеристик критеріїв оцінювання, що унеможливило їх поширення на систему медичного забезпечення.

Беручи за основу методології НАТО, особливостями всебічної оцінки функціонування системи медичного забезпечення є формування структурних підрозділів польових медичних закладів за модульним принципом [188, 189, 156, 144]. Таку особливість не враховує жоден із наявних нормативних чи керівних документів, що запроваджені у ЗС України.

Таким чином, необхідність виконання стратегічних завдань оборонної реформи в Україні щодо розробки та упровадження сучасних методик, моделей оцінювання спроможностей складових системи медичного забезпечення військ (сил) ЗС України із визначенням окремих кількісних і якісних характеристик та критеріїв оцінювання спроможностей структурних підрозділів польових медичних закладів за модульним принципом обумовили актуальність даного дослідження, визначили його мету і завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно плану науково-дослідних робіт Української військово-медичної академії, зокрема: «Обґрунтування шляхів досягнення необхідних спроможностей у сфері медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах сучасного безпекового середовища та завдань оборони», шифр «Оцінка» (номер державної реєстрації 0119U101292) – наведено методологію оцінювання спроможностей медичного забезпечення ЗС України в умовах оборонної реформи та обґрунтовано методи кількісного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України за модульним принципом.

Мета дослідження – науково обґрунтувати, розробити і впровадити функціонально-організаційну модель оцінки спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи.

Для досягнення мети були визначені наступні **завдання**:

1. Провести системний аналіз світових і вітчизняних джерел наукової інформації щодо сучасних поглядів на оцінювання спроможностей з медичного забезпечення військ.

2. Виявити сучасний стан розвитку, упровадження та функціонування методології оцінювання спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України.

3. Дослідити та провести аналіз методичного апарату і чинників, що впливають на якість оцінювання і рівні спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України.

4. Науково обґрунтувати, розробити і впровадити функціонально-організаційну модель оцінки спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи та оцінити ефективність її впровадження.

Об'єкт дослідження – система медичного забезпечення Збройних Сил України у умовах оборонної реформи.

Предмети дослідження – функції, структура, елементи, методичний апарат оцінювання спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи.

Методи дослідження:

– *системного підходу та системного аналізу* – для проведення кількісного і якісного аналізу впливу факторів на формування вимог до спроможностей медичних підрозділів ЗС України в умовах оборонної реформи та обґрунтування методичних підходів щодо оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України;

– *бібліографічний* – для проведення аналізу вітчизняних і закордонних джерел інформації щодо ОПОС та оцінювання спроможностей ЗС України та провідних країн світу;

– *соціологічний* – для дослідження рівня сформованості авторитету та лідерських якостей командирів медичних підрозділів, визначення рівня сформованості знань та навичок у військовослужбовців з надання домедичної

допомоги, для визначення морально-психологічного стану та готовності до виконання завдань за призначенням;

- *медико-статистичний* – для збору, обробки та аналізу отриманої під час дослідження статистичної інформації;

- *концептуального моделювання* – для розробки та обґрунтування методології модульного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України;

- *експертних оцінок* – для оцінки ефективності впровадження функціонально-організаційної моделі оцінки спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи та визначення вагових коефіцієнтів чинників, що впливають на якість оцінювання спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше в Україні:

- одержано відомості про вагові коефіцієнти чинників, що впливають на якість оцінювання і рівні спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України;

- удосконалено методи оцінювання спроможностей, обґрунтовано та розроблено математичний апарат оцінювання елементів функціонально-організаційної моделі оцінки спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи;

- науково обґрунтовано функціонально-організаційну модель оцінки спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи

- набула подальшого розвитку методологія оцінювання спроможностей медичних підрозділів військових частин тактичного рівня Сухопутних військ Збройних Сил України.

Теоретичне значення роботи полягає у доповненні і розвитку теорії соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я в частині процесу планування медичного забезпечення на основі спроможностей у

ЗС України.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що вони стали підґрунтям для:

а) розробки методології кількісного модульного оцінювання спроможностей та критеріїв оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України;

б) впровадження методології кількісного модульного оцінювання спроможностей медичних підрозділів ЗС України в умовах оборонної реформи.

Впровадження результатів досліджень здійснені на відомчому рівні при підготовці:

Методичних рекомендацій «Методика оцінювання спроможностей медичних підрозділів Збройних Сил України» (акт впровадження від 15.04.2021 року затверджений начальником медичної служби оперативного командування «Північ»; акт впровадження від 05.05.2021 року затверджений Заступником директора департаменту – начальником управління охорони здоров'я Департаменту персоналу Адміністрації Державної прикордонної служби України; акт впровадження від 23.03.2020 року затверджений Начальником військово-медичного управління департаменту персоналу Головного управління Національної гвардії України; акт впровадження від 30.04.2021 року затверджений Начальником Військово-медичного центру Командування об'єднаних сил Збройних Сил України; акт впровадження від 17.02.2020 року затверджений Начальником Української військово-медичної академії).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати дисертаційного дослідження отримані автором особисто. В роботах, що написані у співавторстві, особистий внесок здобувача полягає у наступному: [1, 5, 6, 7] – наведено результати аналізу зарубіжного досвіду щодо планування оцінювання спроможностей медичних підрозділів, удосконалено методи оцінювання спроможностей; [2, 10] – обґрунтовано модульний підхід з кількісним оцінюванням спроможностей медичних підрозділів та дістала подальшого розвитку методологія оцінювання спроможностей медичних підрозділів

військових частин тактичного рівня Сухопутних військ Збройних Сил України; [3, 8, 9] - обґрунтовано та розроблено математичний апарат оцінювання елементів функціонально-організаційної моделі оцінки медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи; [4, 11] – науково обґрунтовано функціонально-організаційну модель оцінки спроможностей медичного забезпечення Збройних Сил України в умовах оборонної реформи.

Ідеї авторів, що виходили за межі дослідження, інші результати досліджень співавторів, їх наукові публікації у роботі не використовувались.

Апробація результатів дисертації, її основних положень, висновків і практичних рекомендацій здійснювалась на 6 форумах, що проводились на міжнародному і відомчому рівнях. Зокрема на:

а) на міжнародному рівні: VIII Міжнародний медичний конгрес «Впровадження сучасних досягнень медичної науки у практику охорони здоров'я України», 17-19 квітня 2019, Київ.

Міжнародна науково-практична конференція «Академічні читання імені Володимира Паська в рамках 29 Міжнародної медичної виставки PUBLIC HEALTH 2020», 7 – 9 жовтня 2020 року, Київ.

Міжнародна науково-практична конференція «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини», 17 березня 2021 року, Київ.

б) на відомчому рівні: Наукова конференція "Академічні читання імені Володимира Паська», 10 жовтня 2019 року, Київ.

Науково-практична конференція молодих вчених Української військово-медичної академії «Актуальні аспекти військової охорони здоров'я – наукові досягнення молоді», 21 – 22 травня 2021 року, Київ.

Наукова конференція молодих вчених Української військово-медичної академії, 27 - 28 квітня 2019 року, Київ.

Публікації за темою дисертації. За темою дисертації опубліковано 11 наукових праць, у тому числі 4 – де викладено основні наукові результати дисертації, що опубліковані у наукових фахових виданнях, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, із них 2 – у періодичних наукових

виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку. Також опубліковано 7 праць апробаційного характеру.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційну роботу викладено українською мовою на 208 сторінках друкованого тексту. Вона складається з анотації, вступу, аналітичного огляду літератури, програми, матеріалів, обсягу та методів дослідження, трьох розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій, списку використаної літератури та додатків (206 літературних джерел, з яких 106 кирилицею та 100 – латиницею). Дисертація містить 14 таблиць і 10 рисунків.